

Nauji arba atnaujinti oficialūs NATO terminai

Dr. Vidas Valskys

*KAS terminijos komisijos pirmininko pavaduotojas,
Lietuvos kariuomenės Mokymo ir doktrinų valdybos vadovybės
Karybos instituto Doktrinų skyriaus vyr. specialistas*

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro įsakymu sudaryta Krašto apsaugos sistemos terminijos komisija periodiškai svarsto naujus ir atnaujintus (patikslintus ar papildytus) oficialius NATO terminus ir jų apibrėžtis (kai kurių terminų – ir pastabas), kurie Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka teikiami Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (toliau – VLKK) Terminologijos pakomisei ir kurie, juos teigiamai įvertinus VLKK posėdyje, skelbiami Lietuvos Respublikos terminų banke. 2025 m. lapkričio – 2026 m. balandžio mėn. apvarstyta ir oficialiai patvirtinta daugiau kaip 115 įvairių karybos ir kitų sričių NATO terminų straipsnių. Dalį svarbesniųjų teikiame „Mūsų žinyno“ skaitytojams.

Suardymas (angl. *disrupt*, pranc. *désorganisation*) – kliūčių efektas, kai planuojant ugnį ir įrengiant kliūtis siekiama sutrikdyti prieš pajėgų formuotę, veiksmų tempą ir grafiką ir priversti priešą anksčiau laiko panaudoti prasilaužimo priemones ir atakuoti dalinėmis pajėgomis.

Tikslinių interesų rajonas (angl. *target area of interest (TAI)*, pranc. *zone d'intérêt visée*) – geografinis rajonas, kuriame gali būti didelės vertės taikiny.

Kalibras (angl. *caliber*, pranc. *calibre*) – išorinis šaudmens skersmuo, vidinis lygiavamzdžio šaunamojo ginklo vamzdžio skersmuo arba atstumas tarp priešingų vamzdžio graižtvų.

Sprogmenų šalinimas (angl. *explosive ordnance clearance* (EOC), pranc. *enlèvement des dispositifs explosifs*) – kvalifikuoto personalo atliekamos sprogmenų neutralizavimo procedūros, siekiant sumažinti arba pašalinti tam tikroje vietoje esančių sprogmenų keliamą grėsmę.

Desantavimo zona (angl. *craft landing zone*, pranc. *zone de débarquement de chalands*) – išlaipinimo pajėgų vado nustatytas rajonas pajėgoms, įrangai ir kroviniams iš išlaipinimo transporto, transporto su oro pagalvėmis išlaipinti (iškrauti) arba įlaipinti (pakrauti).

Kritinė draugiškų pajėgų zona (angl. *critical friendly zone* (CFZ), pranc. *zone amie critique*) – radaro zona, į kurią patenka draugiškų pajėgų vienetas ar jo buvimo vieta ir kurią manevrinio vieneto vadas nustato kaip esminę svarbiausių priemonių apsaugos zoną.

Savadarbis sprogstamasis užtaisas (angl. *improvised explosive device* (IED), pranc. *engin explosif improvise*) – parankinėmis priemonėmis pagamintas ar padėtas užtaisas su naikinamosiomis, mirtinosiomis, nuodingosiomis, pirotechninėmis ar padegamosiomis medžiagomis, skirtas naikinti, išvesti iš rikiuotės, trikdyti ar blaškyti dėmesį.

Aktuali žvalgybos informacija (angl. *actionable intelligence*, pranc. *renseignement exploitable*) – žvalgybos informacija, kurią vadai gali tiesiogiai naudoti operacijų planavimo ir vykdymo metu kaip informaciją apie situaciją, kuri yra tinkamai apdorota ir laiku prieinama, ypač taktiniu lygmeniu.

Pastaba. Aktuali žvalgybos informacija gaunama nuolat bendraujant asmenims, kurie naudoja informaciją apie situaciją planuodami ir vykdydami operacijas, su tais asmenimis, kurie informaciją apie situaciją renka ir pateikia.

Pakreipimas (angl. *turn*, pranc. *virage*) – kliūčių efektas, kai planuojant ugnį ir įrengiant kliūtis siekiama priversti priešo formuotę pakeisti artėjimo kryptį arba nukreipti ją į kovimo rajoną.

Antžeminė oro erdvės ir priešraketinė gynyba (angl. *surface-based air and missile defence* (SBAMD), pranc. *défense aérienne*).

ne et antimissile de surface) – visuma žemės ir vandens paviršiuje esančių gynybos priemonių priešiško veiksmo ore efektyvumui nuslopinti ar sumažinti.

Kovos su bepiločių orlaivių sistemomis operacija (angl. *counter-unmanned aircraft system operation*, pranc. *opération contre les systèmes aériens sans pilote*) – kontroperacija ore, kuria siekiama sutrikdyti priešo bepiločių orlaivių sistemas atakuojant orlaivius, jų duomenų perdavimo kanalus ar valdymo stotis.

Oro ataka (angl. *air assault*, pranc. *assaut aérien*) – kombinuotų pajėgų ataka, kai pasitelkiant vertikaliojo kilimo ir tūpimo orlaivių ugnies galią ir mobilumą siekiama susikauti su priešo pajėgomis ir (ar) užgrobti ir išlaikyti objektą.

Neribojamos ugnies zona (angl. *weapons-free zone (WFZ)*, pranc. *zone de tir libre*) – aplink svarbiausius objektus ar įrenginius, išskyrus aviacijos bazines, kuriems apsaugoti reikia specialių antžemių oro erdvės ir priešraketinės gynybos priemonių, nustatyta oro erdvės ir priešraketinės gynybos zona, kurioje galima šaudyti į bet kurį taikinį, jeigu jis nėra identifikuotas kaip draugiškas objektas.

Nuolatinio dislokavimo vieta (angl. *home base*, pranc. *base d'attache*) – logistikoje – strateginio judėjimo pradžios vieta, paprastai kareivinės, uostas ar oro bazė, kurioje dislokuotas vienetas.

Mazgas (angl. *node*, pranc. *noeud*) – logistikoje – transporto infrastruktūros punktas judėjimui susisiekimo linijomis valdyti.

Sparnuotoji raketa (angl. *cruise missile (CM)*, pranc. *missile de croisière*) – kartiniam smūgiui skirta bepilotė savaeigė ginklų gabenimo priemonė, kuri didžiąją skrydžio trajektorijos dalį išsilaiko ore dėl aerodinaminės keliamosios jėgos.

Valdymo stotis (angl. *control station*, pranc. *poste de pilotage*) – bepilotio orlaivio sistemos komponentas, kuriame yra orlaiviui valdyti naudojama įranga.

Spiečius (angl. *swarm*, pranc. *essaim*) – grupė subjektų ar objektų, koordinuotai veikiančių siekiant bendro tikslo.

Antžeminis dronas (angl. *unmanned ground vehicle*, pranc. *véhicule terrestre sans pilote*) – savaeigė sausuma judanti transporto

priemonė, veikianti be žmogaus joje.

Pastaba. Antžeminis dronas gali būti autonominis arba valdomas nuotoliniu būdu.

Nusitaikantysis sviedinys (angl. *terminally-homing projectile* (THP), pranc. *projectile à guidage terminal*) – sviedinys, kuris pats nusitaiko užfiksavęs taikinį iešikliu arba pažymėjus jį išoriniu taikinio žymekliu.

Pastaba. Išorinis taikinio žymeklis gali būti lazerinis.

Elgsenos modeliavimas (angl. *behavioural modelling*, pranc. *modélisation comportementale*) – tipiško subjekto elgesio modeliavimas, kai individo ar individų grupės elgesys prognozuojamas atsižvelgiant į su jais susijusių sąmoningų ir nesąmoningų sistemų fizines, psichologines ar socialines savybes.

Kovinis modeliavimas (angl. *combat modelling*, pranc. *modélisation de combat*) – struktūrizuota veikla, skirta įvairaus abstraktumo ir tikimybiškumo laipsnio aukštesnio lygmens strateginėms gairėms, doktrininėms veiklos koncepcijoms, operacijų sumanymams ir kovos scenarijams pateikti.

Šie ir kiti terminų straipsniai skelbiami ne tik Lietuvos Respublikos terminų banke (<https://terminai.vlkk.lt/>), bet ir KAS intranete (skiltyje *Karyba / Terminai ir jų apibrėžtys*) bei nuolat atnaujinamoje NATO terminijos duomenų bazėje (<http://vidinis/kas/PPD/SitePages/NATO%20terminija.aspx>). Atkreipiame dėmesį, kad, rengiant dokumentus, leidinius ir kitus tekstus, reikėtų vartoti oficialiai patvirtintus terminus.